

Konkurences padome

Vertikālās integrācijas ietekmes zāļu mazumtirdzniecībā tirgus uzraudzība

Publiskais ziņojums

Rīga

2026

KOPSAVILKUMS

Ministru kabineta 16.07.2024. sēdē, skatot noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 25.10.2005. noteikumos Nr. 803 "Noteikumi par zāļu cenu veidošanas principiem"" (24-TA-1200), tika dots uzdevums Veselības ministrijai aicināt Konkurences padomi (turpmāk – KP) veikt pasākumus aptieku vertikālās integrācijas attīstības ierobežošanai un negatīvo seku mazināšanai, sekmējot vienlīdzīgu konkurenci aptieku starpā. Ņemot vērā minēto KP uzsāka "Vertikālās integrācijas ietekmes zāļu mazumtirdzniecībā tirgus uzraudzību" ar mērķi izvērtēt vertikālās integrācijas iespējamu ietekmi zāļu mazumtirdzniecībā.

Tirgus uzraudzības ietvaros KP analizēja:

- 1) normatīvā regulējuma ietvaru, kas nosaka aptieku darbību Latvijā;
- 2) zāļu mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgus struktūru, koncentrācijas līmeni,
- 3) vertikālās integrācijas ietekmi (ieguvumus un riskus),
- 4) kā arī recepšu un bezrecepšu zāļu cenu veidošanos, tostarp interneta aptieku ietekmi uz cenu konkurenci.

Tirgus uzraudzībā netika vērtēti zāļu izstrādes un ražošanas posmi, jo Latvijas farmācijas tirgus lielā mērā ir atkarīgs no importa un vietējo ražotāju īpatsvars veido aptuveni 5 % no tirgus. Tādēļ uzraudzība tika fokusēta uz tiem piegādes ķēdes posmiem - vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību, kuros vertikālā integrācija vistiešāk var ietekmēt konkurenci un zāļu pieejamību patērētājiem.

KP secina, ka Latvijas farmācijas tirgū vertikālā integrācija ir plaši izplatīta. Četras lielākās vertikāli integrētās uzņēmumu ķēdes ieņem būtisku tirgus daļu gan vairumtirdzniecībā, gan mazumtirdzniecībā. Vairumtirdzniecības līmenī četru lielāko lieltirgotavu tirgus daļa pēc kopējā apgrozījuma sasniedz aptuveni 70 %, savukārt mazumtirdzniecības līmenī četru lielāko aptieku tīklu tirgus daļa pēc kopējā apgrozījuma ir pieaugusi no 60 % 2020. gadā līdz 72 % 2024. gadā. Tas liecina par augstu tirgus koncentrācijas līmeni un pakāpenisku tirgus konsolidāciju.

Vienlaikus tirgus uzraudzība liecina, ka būtiskākais faktors, kas ietekmē tirgus struktūru un konkurences intensitāti, ir nevis vertikālā integrācija pati par sevi, bet augstās normatīvās un administratīvās ienākšanas barjeras, piemēram, aptieku izvietojuma kritēriji, cenu veidošanās nosacījumi un citi regulatīvie ierobežojumi būtiski ierobežo jaunu aptieku atvēršanas iespējas, kā rezultātā ienākšana tirgū visbiežāk notiek, iegādājoties jau esošas aptiekas. Tas veicina pakāpenisku tirgus konsolidāciju un samazina tirgus dinamiku.

Tirgus uzraudzības rezultāti liecina, ka vertikālā integrācija farmācijas nozarē rada gan ieguvumus, gan potenciālus riskus.

No vienas puses, vertikālā integrācija ļauj efektīvāk organizēt loģistikas un piegādes procesus, samazināt izmaksas un nodrošināt stabilāku zāļu pieejamību. KP veiktā cenu analīze liecina, ka atsevišķos gadījumos šie ieguvumi atspoguļojas arī nedaudz zemākās bezrecepšu zāļu cenās vertikāli integrētajās aptiekās salīdzinājumā ar neintegrētajām aptiekām, lai gan cenu atšķirības lielākoties nav būtiskas.

No otras puses, konkurences tiesību teorijā un nozares dalībnieku sniegtajos viedokļos tiek identificēti potenciāli riski, kas saistīti ar augstu koncentrācijas līmeni, neatkarīgo aptieku konkurētspējas mazināšanos, ekonomiskās atkarības veidošanos un informācijas asimetriju par zāļu pieejamību. Tomēr tirgus uzraudzības ietvaros netika iegūti pierādījumi tam, ka šie riski šobrīd būtu iestājušies tādā apmērā, kas radītu konstatējamu negatīvu ietekmi uz konkurenci vai patērētājiem.

Starptautiskā pieredze rāda, ka tirgus koncentrācijas pieaugums nav raksturīgs tikai Latvijai. Lietuvā pieci lielākie aptieku tīkli kontrolē aptuveni 83 % tirgus, savukārt Igaunijā pēc īpašumtiesību reformas aptuveni 93 % tirgus atrodas četrus franšīžu kontrolē. Tas liecina, ka vertikālās integrācijas ierobežošana pati par sevi nav pietiekams instruments tirgus koncentrācijas mazināšanai, jo tirgus struktūru ietekmē arī citi faktori, tostarp normatīvais regulējums, ienākšanas barjeras un tirgus dalībnieku ekonomiskās sadarbības modeļi.

Attiecībā uz cenu konkurenci KP secina, ka recepšu zāļu segmentā konkurence ir būtiski ierobežota normatīvā regulējuma dēļ, jo recepšu zāļu cenas lielā mērā nosaka regulētais cenu veidošanas mehānisms.

Savukārt bezrecepšu zāļu segmentā konkurence ir aktīvāka, un to visvairāk veicina interneta aptiekas. KP veiktā analīze liecina, ka interneta aptiekās bezrecepšu zāļu cenas analizētajā periodā visbiežāk bija zemākas nekā fiziskajās aptiekās, kas norāda uz augstāku cenu pārskatāmību un konkurences spiedienu tiešsaistes vidē.

Nemot vērā izpētes rezultātus, KP secina, ka vertikālā integrācija pati par sevi nav identificēta kā galvenais konkurences problēmu cēlonis Latvijas zāļu mazumtirdzniecības tirgū, un tirgus uzraudzības rezultāti nesniedz pamatu secinājumam, ka tās aizliegšana būtu samērīgs vai efektīvs risinājums.

KP ieskatā lielākais potenciāls konkurences veicināšanai ir saistīts ar tirgus caurskatāmības palielināšanu un normatīvā regulējuma ietekmes uz konkurenci izvērtēšanu.

Tāpat KP aicina, izstrādājot turpmākās farmācijas politikas iniciatīvas, izvērtēt normatīvā regulējuma radītās tirgus barjeras un to ietekmi uz konkurenci, savukārt KP turpinās sekot farmācijas tirgus attīstībai savas kompetences ietvaros, izvērtējot tirgus struktūras izmaiņas un to iespējamo ietekmi uz konkurenci.

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
1. Vertikālā integrācija Latvijas farmācijas tirgū	7
1.1. Normatīvais regulējums.....	7
1.2. Tirgus barjeras	9
1.3. Tirgus struktūra un koncentrācija	11
1.4. Vertikālās integrācijas riski un ieguvumi	15
2. Recepšu un bezrecepšu zāļu cenu veidošanās atbilstoši Noteikumiem Nr. 803	19
2.1. Bezrecepšu zāļu cenu salīdzinājums vertikāli integrētās un neintegrētās aptiekās	20
3. Secinājumi un priekšlikumi.....	29

IEVADS

1. Ministru kabineta (turpmāk – MK) 16.07.2024. sēdē, skatot noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 25.10.2005. noteikumos Nr. 803 "Noteikumi par zāļu cenu veidošanas principiem"" (24-TA-1200), tika uzdots Veselības ministrijai (turpmāk – VM) aicināt Konkurences padomi (turpmāk – KP) veikt pasākumus aptieku vertikālās integrācijas attīstības ierobežošanai un negatīvo seku mazināšanai, sekmējot vienlīdzīgu konkurenci aptieku starpā.
2. Ņemot vērā MK sēdē lemtu, KP 10.10.2024. ierosināja tirgus uzraudzību Nr. TU/2.2-2/24/5 "Par vertikālās integrācijas ietekmi zāļu mazumtirdzniecībā" (turpmāk – TU). Tirgus uzraudzības ietvaros 27.12.2024. KP sniedza viedokli VM par apsvērumiem, kurus VM var patstāvīgi ņemt vērā, plānojot un apsverot grozījumus farmācijas jomu regulējošos normatīvajos aktos un priekšlikumus vertikālās integrācijas attīstības ierobežošanai, tāpat arī 2025.gada vasarā no KP puses tika sniegts izvērtējums un priekšlikumi vienādu recepšu zāļu cenas noteikšanai visās aptiekās (laika nogriezni skatīt attēlā Nr.1).

16.07.2024. MK sēdē skata projektu
"Grozījumi Ministru kabineta 25.10.2005.
noteikumos Nr. 803 "Noteikumi par zāļu
cenu veidošanas principiem"

27.12.2024. KP sniedz vispārējus
priekšlikumus Veselības ministrijai

10.10.2024. KP ierosina tirgus uzraudzību

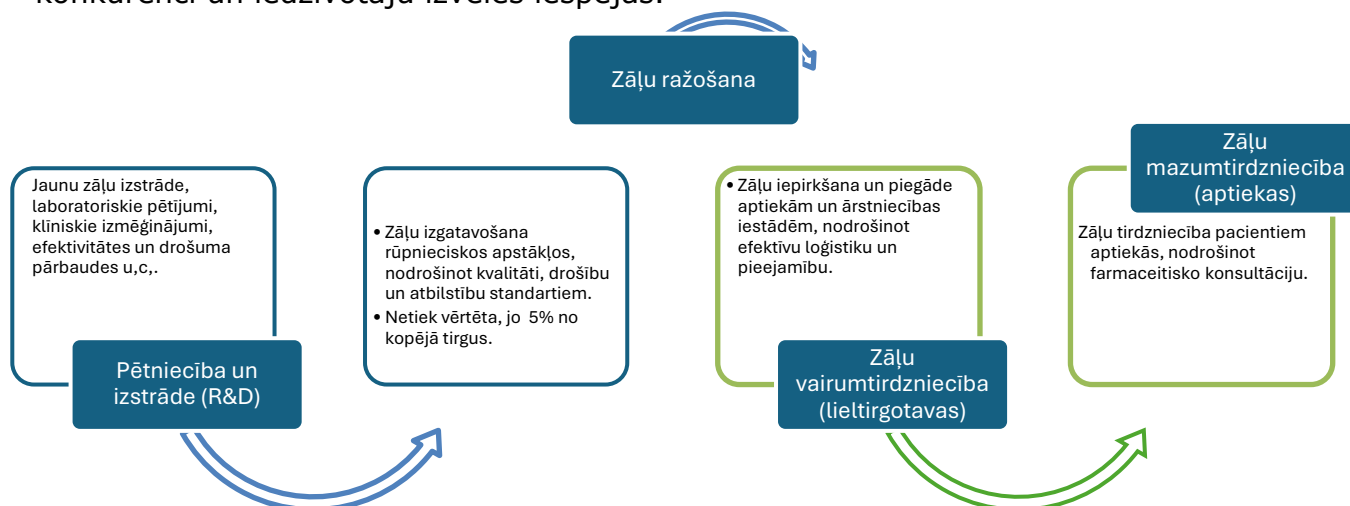
30.06.2025. sniedza izvērtējumu un
priekšlikumus vienādas recepšu zāļu
cenas noteikšanai visās aptiekās

1.attēls. **Tirgus uzraudzības (TU) hronoloģija**

Avots: KP apkopotā informācija

3. **Pētījuma (TU) mērķis.** TU mērķis ir izvērtēt vertikālās integrācijas iespējamu ietekmi zāļu mazumtirdzniecībā, lai sniegtu pamatotus priekšlikumus VM grozījumiem normatīvajā regulējumā.
4. **Pētījuma (TU) ierobežojums.** Attēlā Nr.2 tiek atspoguļoti četri zāļu aprites ķēdes posmi, kas sākas ar pētniecības un izstrādes posmu, kam seko zāļu ražošanas posms, zāļu vairumtirdzniecības posms un zāļu mazumtirdzniecības posms. Izpētes ietvaros netiek vērtēti pirmie divi aprites ķēdes posmi, t.i., zāļu izstrādes posms un zāļu ražošanas posms, jo Latvijas farmācijas tirgus ir lielā mērā atkarīgs no zāļu importa un vietējo ražotāju tirgus daļa ir neliela aptuveni 5 %. Tā kā ražošanas līmeni primāri nosaka globālā tirgus dinamika un dažādi ārēji faktori, šī uzraudzība mērķtiecīgi fokusējas uz vietējās piegādes ķēdes posmiem -

lieltirgotavām un aptiekām, kuros vertikālā integrācija vistiešāk iespaido lokālo konkurenci un iedzīvotāju izvēles iespējas.

2.attēls. **Zāļu piegādes ķēdes un vertikālās integrācijas shēma**

Avots: KP apkopotā informācija

5 Pētījuma (TU) uzdevumi.

- identificēt un analizēt administratīvos un regulatīvos šķēršļus, kas var ierobežot jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu zāļu mazumtirdzniecības tirgū;
- izvērtēt tirgus struktūru zāļu mazumtirdzniecībā, analizējot tirgus lielumu un koncentrācijas līmeni;
- novērtēt vertikālās integrācijas ietekmi uz bezrecepšu zāļu cenām;
- balstoties uz analīzes rezultātiem, sniegt priekšlikumus normatīvā regulējuma pilnveidei, ņemot vērā vertikālās integrācijas ietekmi uz zāļu mazumtirdzniecības tirgus darbību.

6 Pētījuma metodes. Lai izprastu tirgus darbības principus, struktūru un konkurences situāciju, KP izmantoja šādas pētniecības metodes:

- induktīvo un deduktīvo analīzi, ar kuras palīdzību tika pētīti normatīvie akti un citi avoti, kas saistīti ar vertikālās integrācijas novērtēšanu regulētos tirgos. Izpēte veikta ar mērķi, lai, balstoties uz teorētiskām atziņām, formulētu secinājumus par iespējamu konkurences problemātiku vai norādītu uz nepilnībām normatīvajā regulējumā, kā arī piedāvātu risinājumus to novēršanai;
- salīdzinošo analīzi, ar kuras palīdzību tika salīdzinātas bezrecepšu zāļu cenas starp vertikāli integrētām aptiekām, vertikāli neintegrētām aptiekām un interneta aptiekām.
- kvalitatīvo metodi, kas tika piemērota, lai analizētu nozares pārstāvju (gan tirgus dalībnieku, gan asociāciju un farmācijas tirgu uzraugoši iestāžu¹) sniegto informāciju, atbildot uz KP informācijas pieprasījumiem par vertikālās integrācijas iespējamo negatīvo ietekmi uz zāļu mazumtirdzniecību, normatīvajiem aktiem u.c.

7 Pētījuma struktūra. Tirgus uzraudzībai ir trīs nodaļas. Pirmajā nodaļā tiek raksturota zāļu vairumtirdzniecības un zāļu mazumtirdzniecības tirgus un apraksta vertikālo integrāciju farmācijas nozarē. Otrajā nodaļā tiek analizētas bezrecepšu zāļu cenas. Trešajā nodaļā tiek apkopoti secinājumi un priekšlikumi konkurences veicināšanai zāļu mazumtirdzniecības tirgū.

¹ Veselības inspekcija, Zāļu valsts aģentūra.

- 8 Lai nodrošinātu farmācijas tirgus analīzes objektivitāti un neatklātu individuālo uzņēmumu komercnoslēpumu saturošu informāciju, ziņojumā netiek atspoguļoti konkrēti uzņēmumu finanšu rādītāji vai precīzas zāļu cenas konkrētos uzņēmumos. Ņemot vērā farmācijas nozares dinamiku un cenu svārstības, analīze ir vērsta uz tirgus struktūras un vertikālās integrācijas vispārīgu raksturojumu, nevis atsevišķu komercdarbības rādītāju salīdzināšanu.
- 9 KP kompetencē atbilstoši Konkurences likumam ietilpst konkurences apstākļu izvērtēšana tirgos, tostarp ekonomiskās tirgus varas koncentrācijas, tirgus struktūras un iespējamu konkurences kropļojumu identificēšana, kā arī normatīvā regulējuma ietekmes uz konkurenci analīze. TU tika vērtēts laika posms no 2022. līdz 2026. gadam. TU tiek apskatītas tirgus dalībnieku tirgus daļas, apzināti administratīvie šķēršļi, kas var kavēt jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū, kā arī tiek apskatīts, kā vertikālā integrācija ietekmē bezrecepšu zāļu cenu.

1. Vertikālā integrācija Latvijas farmācijas tirgū

- 10 Vertikālā integrācija tiek definēta, kā dažādu nozaru uzņēmumu apvienošanās, lai gūtu priekšrocības izplatīšanas un citās tirgvedības jomās². Praksē tas ir stratēģisks uzņēmējdarbības modelis, kurā uzņēmums iegūst kontroli pār vairākiem savas piegādes ķēdes posmiem, piemēram, ražošanu, izplatīšanu un pārdošanu, nevis paļaujas uz ārējiem piegādātājiem.
- 11 Konkurences tiesību literatūrā³ norādīts, ka viena no uzņēmumiem pieejamajām iespējām attīstīties ir vertikālā integrācija. To var panākt iekšēji, izveidojot mazumtirdzniecības vietas vai dibinot meitasuzņēmumus, kuriem tiek uzticēts izplatīšanas uzdevums. Daži uzņēmumi var pārdot savus produktus internetā, tādējādi novēršot nepieciešamību iecelt izplatītājus: šis process ir pazīstams kā starpnieku izslēgšana (*disintermediation*). Alternatīvi, vertikālo integrāciju var panākt ar ārēju izaugsmi, pārņemot izplatīšanas tīklus tirgus lejupējos posmos (*downstream*). Ražotāja lēmumu par to, vai integrēties vertikāli, ietekmēs dažādi apsvērumi. No vienas puses, savu izplatīšanas kanālu izveide vai pārņemšana var būt dārga; tāpat var būt efektīvāk piesaistīt citu uzņēmumu, kam ir zināšanas un pieredze izplatīšanas tirdzniecībā, nekā mēģināt pašam ielauzties šajā jomā. No otras puses, vertikālā integrācija nozīmē, ka var sasniegt augstu efektivitātes un koordinācijas pakāpi tādā veidā, kas nebūtu iespējams, ja produktus izplatītu trešās puses.

1.1. Normatīvais regulējums

- 12 Farmaceitiskā darbība Latvijā ir stingri regulēta nozare, kuras uzraudzība ir vērsta uz sabiedrības veselības aizsardzību un drošu zāļu pieejamību. Normatīvie akti regulē visus zāļu aprites posmus, tostarp ražošanu, izplatīšanu, kā arī cenu veidošanu, ar mērķi nodrošināt pacientu interesēm atbilstošu, drošu un pieejamu aprūpi.

² Latvijas Nacionālais terminoloģijas portāls Pieejams: <https://termini.gov.lv/kolekcijas/94/skirklis/419665>

³ Whish. R, Bailey. D; Competition Law Eighth edition; Oxford University Press; 2015; 657. lpp.

- 13 Farmaceitisko darbību pamatā regulē Farmācijas likums⁴, kura mērķis ir reglamentēt fizisko un juridisko personu darbību farmācijas jomā, kā arī nodrošināt kvalitatīvu, medicīniski piemērotu un atbilstoša profilaktiska, dziedinoša un diagnostiska līmeņa zāļu ražošanu un izplatīšanu pacientu interesēs.
- 14 Atbilstoši Farmācijas likuma 25.panta pirmajai daļai zāļu izgatavošana, zāļu ražošana, importēšana un izplatīšana Latvijas Republikā ir atļauta tikai tad, ja attiecīgajam komercdarbības veidam saņemta speciālā atļauja (licence). Atbilstoši Farmācijas likuma 25.¹ panta pirmajai daļai personai, kurai Eiropas Savienības dalībvalstī vai Eiropas Ekonomikas zonas valstī ir izsniegta speciālā atļauja (licence), kas dod tiesības veikt zāļu vairumtirdzniecību vai ražošanu, nav nepieciešams saņemt Farmācijas likuma 25. pantā paredzēto speciālo atļauju (licenci) Latvijas Republikā. Šādā gadījumā komersantam ir pienākums vienīgi normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sniegt informāciju Zāļu valsts aģentūrai.
- 15 Būtiskākie normatīvie akti, kas regulē farmācijas jomu⁵, ir uzskatāmi atspoguļoti 1. tabulā.

Tabula Nr.1

Farmācijas jomu regulējošie normatīvie akti Farmācijas likums 	
Ministru kabineta 26.06.2007. noteikumi Nr.416 "Zāļu izplatīšanas un kvalitātes kontroles kārtība". (turpmāk – Noteikumi Nr. 416)	Ministru kabineta 31.10.2006. noteikumi Nr. 899 "Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr. 899).
Ministru kabineta 01.07.2025. noteikumi Nr. 410 "Farmaceitiskās darbības licencēšanas noteikumi" (turpmāk – Noteikumi Nr. 410).	Ministru kabineta 17.05.2011. noteikumi Nr. 378 "Zāļu reklamēšanas kārtība un kārtība, kādā zāļu ražotājs ir tiesīgs nodot ārstiem bezmaksas zāļu paraugus".
Ministru kabineta 25.10.2005. noteikumi Nr. 803 "Noteikumi par zāļu cenu veidošanas principiem" (turpmāk – Noteikumi Nr. 803).	Ministru kabineta 02.08.2011. noteikumi Nr. 610 "Aptieku un aptieku filiāļu izvietojuma kritēriji".
Ministru kabineta 23.03.2010. noteikumi Nr. 288 "Aptieku darbības noteikumi".	U.C.

Avots: KP apkopojums no publiski pieejamās informācijas.

⁴ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/43127-farmacijas-likums>

⁵ VM tīmekļa vietne. Būtiskākie normatīvie akti farmācijas jomā. Pieejams: <https://www.vm.gov.lv/lv/butiskakie-normativie-akti>.

1.2. Tirgus barjeras

- 16 Lai izvērtētu vertikālās integrācijas ietekmi uz zāļu mazumtirdzniecību, TU ietvaros KP vērtē zāļu vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību. Tirgus dalībnieku daļas un konkurences intensitāte šajos posmos ir tieši atkarīga no ieejas barjerām vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgos, kas tieši kavē jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu.
- 17 Tirgus barjeras (šķēršļi) ir viens no svarīgākajiem faktoriem, ar kuru palīdzību var noteikt konkrētajam uzņēmumam piemētošās tirgus varas apjomu. Ja barjeras ienākšanai tirgū nav nozīmīgas, tad arī jau esošajam tirgus dalībniekam ar ievērojamu tirgus daļu konkrētajā tirgū ir problemātiski ilgstoši vienpusēji ietekmēt cenas, jo jauni tirgus dalībnieki ir spējīgi ienākt konkrētajā tirgū un radīt pietiekamu konkurences spiedienu cenu vai pakalpojumu piedāvājuma līmeņa kopējām izmaiņām. Barjeras (šķēršļi) ienākšanai tirgū var būt dažādas, t.i.: 1) fiziskās, piemēram, kāda resursa nepieejamība, 2) administratīvās, piemēram, licences vai kvotas, normatīvi noteiktas, 3) ekonomiskās barjeras. Lai pilnvērtīgi raksturotu farmācijas tirgus darbības vidi, šīs barjeras skatāmas kopsakarā ar nozares specifiskajiem tiesiskajiem un strukturālajiem ierobežojumiem, ar kuriem sastopas potenciālie tirgus dalībnieki.
- 18 Tabulā Nr.2 norādīti vispārējās tirgus barjeras un šķēršļi ienākšanai zāļu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgos, tirgus barjeras apkopotas analizējot farmācijas jomu regulējošos normatīvos aktus un tirgus dalībnieku sniegtos viedokļus.

Tabula Nr.2

Tirgus barjeras un šķēršļi ienākšanai zāļu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgos

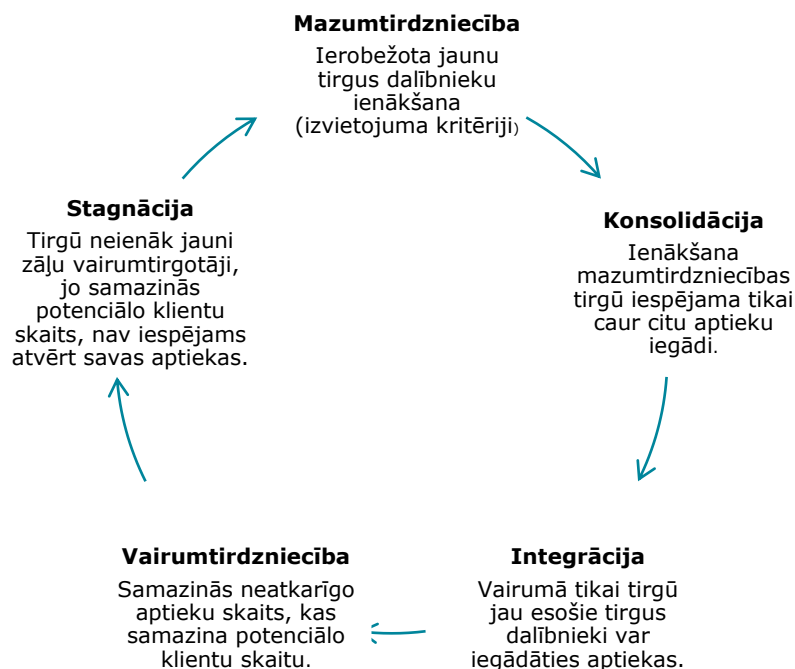
Prasības	Zāļu vairumtirdzniecība	Zāļu mazumtirdzniecība
Ekonomiskās barjeras	Nepieciešamas investīcijas noliktavu aprīkošanā, speciāli apstākļi zāļu uzglabāšanai, specializēts transports, kvalificēts personāls u.c.	Telpu ierīkošana, specializēts personāls, aprīkojuma izmaksas, zāļu krājumu uzturēšana, prasību izpilde attiecībā uz kvalitātes sistēmām un digitālajiem risinājumiem u.c.
Piekluve resursiem (zālēm)	Atkarība no starptautiskiem ražotājiem un to piegādes kvotām Latvijas reģionam.	Neatkarīgajām aptiekām jāiegādājas preces no lieltirgotavām, kas bieži ir to tiešie konkurenti mazumtirdzniecībā, piekluve sortimentam ir atkarīga no sadarbības ar vairumtirgotājiem.
Speciālā atļauja (licence)	Nepieciešama speciālā atļauja (licence) cilvēkiem paredzēto zāļu izplatīšanai vairumtirdzniecībā (zāļu lieltirgotavas darbībai)	Nepieciešama speciālā atļauja (licence) aptiekas darbībai
Kvalificēts personāls	Līgums par labas izplatīšanas prakses ievērošanu ar atbildīgo amatpersonu (kas ir farmaceits ar vismaz viena gada pieredzi darbā zāļu lieltirgotavā (zāļu vairumtirdzniecībā) vai	Aptiekas vadītājs sertificēts farmaceits. Izņēmuma gadījumos farmaceita asistents (apdzīvotās vietās līdz 4000 iedzīvotājiem, ja 5 km rādiusā nav sertificēta farmaceita vadītas aptiekas)

	persona ar kvalifikāciju, kāda noteikta atbildīgajai amatpersonai normatīvajos aktos par zāļu ražošanas kontroli, ar vismaz viena gada pieredzi darbā zāļu lieltirgotavā	
Īpašumtiesības	Nav specifisku prasību.	Ne mazāk, kā 50% <u>pieder farmaceitam</u> vai ne mazāk, kā 50% <u>sertificētu farmaceitu uzņēmuma valdē.</u>
Izvietojuma kritēriji	Nav ierobežojumi.	Demogrāfiskie un ģeogrāfiskie kritēriji. Jauna aptieku atvēršana balstīta uz konkrētu iedzīvotāju skaitu apdzīvotā vietā un attāluma ierobežojumiem no citām vispārēja tipa aptiekām (500m no aptiekas, kas izgatavo zāles vai darbojas visu diennakti).
Regulēta darbība	Ministru kabineta noteikumi zāļu izplatīšanai un kvalitātes kontrolei. Eiropas Komisijas Labas izplatīšanas prakses (GDP) prasības u.c.	Aptieku darbības noteikumi, zāļu labas izplatīšanas prakses prasības u.c.
Darbības uzsākšana	Brīva, ja tiek izpildītas normatīvo aktu prasības.	Praktiski neiespējama, lielākajās pilsētās nav iespējams atvērt jaunu aptieku. Ienākšana tirgū tikai nopērkot citu aptieku.

Avots: KP apkopotā informācija no publiskiem avotiem, normatīvajiem aktiem un tirgus dalībnieku sniegtajiem viedokļiem.

- 19 Analizējot nozares ekonomiskās un administratīvās barjeras, KP konstatē atšķirības starp vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības posmiem. Zāļu vairumtirdzniecības barjeras primāri ir ekonomiska rakstura un pārvaramas ar investīcijām infrastruktūrā un personālā, savukārt zāļu mazumtirdzniecības tirgū pastāv augstas administratīvās un regulatīvās barjeras. KP norāda, ka zāļu vairumtirdzniecības un zāļu mazumtirdzniecības tirgus barjeras veido nevis viena atsevišķa vai konkrēta prasība, bet gan vairāku savstarpēji saistītu apstākļu kopums, kas mijiedarbojas viens ar otru. Administratīvie un normatīvie šķēršļi (licencēšana, izvietojuma kritēriji, īpašumtiesību ierobežojumi) kopā ar ekonomiskajiem un strukturālajiem šķēršļiem rada kumulatīvo efektu, kas vēl vairāk apgrūtina jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu.
- 20 Zāļu mazumtirdzniecības tirgus barjeras ir augstākas ņemot vērā ģeogrāfiskos un demogrāfiskos kritērijus. Minētās barjeras veicina tirgus koncentrāciju, jo ienākšana zāļu mazumtirdzniecības tirgū vairumā pilsētu ir iespējama tikai ar esošo uzņēmumu iegādi, kas visbiežāk ir iespējams tikai uzņēmumiem, kas jau ir nostiprinājušies zāļu mazumtirdzniecības tirgū.
- 21 Ņemot vērā zāļu mazumtirdzniecības uzņēmumu atkarību no zāļu vairumtirdzniecības tirgus dalībniekiem un ierobežotu iespēju atvērt jaunas aptiekas, veidojas savstarpēji pastiprinošs "apburtais loks". Ierobežota jaunu tirgus dalībnieku ienākšana mazumtirdzniecībā veicina tirgus konsolidāciju, kur ienākšana tirgū pārsvarā notiek, iegādājoties jau esošas aptiekas. Tas savukārt stiprina vertikālo integrāciju, kur vairumtirdzniecības uzņēmumi kontrolē mazumtirdzniecības posmu. Rezultātā samazinās neatkarīgo aptieku skaits un līdz ar to arī potenciālais klientu loks jaunajiem tirgus dalībniekiem, vēl vairāk mazinot

stimulus ienākt tirgū. Šāda dinamika ilgtermiņā veicina tirgus stagnāciju un konkurences samazināšanos. (skat. 3. attēlu).

3.attēls Zāļu tirgus "apburtais loks"

Avots: KP veiktā analīze un secinājumi

- 22 Latvijā līdz 2002. gadam aptieku atvēršanai nebija ierobežojumu, t.i., nebija ne demogrāfiskā, ne ģeogrāfiskā kritērija (*faktiski pilnībā brīvs un liberalizēts tirgus*):
 - 2002. gadā tika ieviesti aptieku demogrāfiskie kritēriji;
 - 2006. gadā, veicot grozījumus normatīvajos aktos, tika ieviesti aptieku ģeogrāfiskie kritēriji.⁶
- 23 Aptieku izvietojuma kritēriji tika ieviesti pēc tam, kad Latvijā liels skaits aptieku jau bija atvērtas bez demogrāfisko un ģeogrāfisko kritēriju esamības. Ieviestie kritēriji faktiski nodrošina esošā aptieku skaita pieauguma un teritoriālas koncentrēšanās ierobežošanu, taču jautājums ir par to efektivitāti un ietekmi uz godīgu konkurenci.⁷

1.3. Tirgus struktūra un koncentrācija

- 24 Latvijas farmaceitiskās nozares struktūra ir daudzveidīga, un uzņēmumu vertikālā integrācija ir atšķirīga atkarībā no uzņēmuma lieluma, darbības veida un stratēģijas. Atbilstoši ZVA farmaceitiskās darbības uzņēmumu reģistra datiem⁸ Latvijā uz 2026.gada jūliju ir izsniegtas un spēkā esošas 32 licences zāļu ražošanai, 86 licences zāļu lieltirgotavas darbībai un 802 licences aptieku darbībai no kurām 771 licence izsniegtas vispārēja tipa aptiekas darbībai.

⁶ Pieejams: Ministru kabineta 05.03.2002.noteikumi Nr.102 "Aptieku un aptieku filiāļu izvietojuma kritēriji" (zaudējuši spēku); pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/60589-aptieku-un-aptieku-filialu-izvietojuma-kriteriji>

⁷ Latvijas Republikas Senāta 18.12.2019. spriedums lietā Nr.A420254816, SKA-408/2019

⁸ ZVA Farmaceutiskās darbības uzņēmumu reģistrs. Pieejams: <https://dati.zva.gov.lv/fdu-registrs/lv> (skatīts 23.07.2026.)

Zāļu ražotāji

- 25 Latvijas zāļu tirgū lielākais īpatsvars ir ārvalstīs reģistrētu ražotāju ražotās zāles. Vietējo ražotāju (vadošie tirgus spēlētāji trīs lielākās akciju sabiedrības) īpatsvars Latvijas tirgus kopējā apgrozījumā ir stabili zems - aptuveni 5%. Ņemot vērā šo nelielo ietekmi uz lokālo piegādes ķēdi, tirgus uzraudzības fokuss ir vērsts uz zāļu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības līmeņiem. Līdz ar to, ņemot vērā vietējo ražotāju saražoto zāļu apgrozījuma īpatsvaru Latvijā, kas uzskatāms par nebūtisku kopējā zāļu apgrozījumā Latvijā, TU ietvaros vērtēta vertikālās integrācijas ietekme vairumtirdzniecības (lieltirgotavas) un mazumtirdzniecības (aptiekas) līmeņos.

Lieltirgotavas un aptiekas

- 26 Atbilstoši publiski pieejamajai informācijai, 2024.gadā desmit lielākās zāļu lieltirgotavas kopumā veido 88% no Latvijā pārdoto zāļu apgrozījuma. To skaitā ietilpst arī 4 lielākie vertikāli integrētie uzņēmumi Latvijā, kas darbojas gan vairumtirdzniecības, gan mazumtirdzniecības līmenī.⁹
- 27 Ņemot vērā TU iegūto informāciju, četru lielāko vertikāli integrēto lieltirgotavu kopējā tirgus daļa Latvijā 2020.-2024.gadā pēc zāļu apgrozījuma Latvijā svārstās no 50 % līdz 60 % un pēc kopēja apgrozījuma Latvijā (neskaitot eksportu), svārstās no 50 % līdz 70 %.
- 28 Lai noskaidrotu koncentrācijas līmeni tirgū, bieži izmanto Herfindahl-Hirschman indeksu (turpmāk – HHI). Kaut arī HHI absolūtais līmenis var sniegt vien sākotnējas norādes par konkurences intensitāti tirgū, tas ir noderīgs koncentrācijas izmaiņu rādītājs.
- 29 Ņemot vērā iepriekš minēto, KP ir veikusi HHI aprēķinus zāļu vairumtirdzniecības tirgū. HHI aprēķināti izmantojot 84 zāļu lieltirgotavu kopējos apgrozījuma datus un apgrozījuma datus par zāļu izplatīšanu Latvijā (skat. Tabulas Nr. 3 un 4).

Tabula Nr. 3

HHI (Herfindahl–Hirschman Index) pēc lieltirgotavu zāļu apgrozījuma Latvijā datiem, 2020.-2024. gads

HHI	2020. gads	2021. gads	2022. gads	2023. gads	2024. gads
	907	879	941	989	986

Avots: KP veikti aprēķini, izmantojot ZVA sniegto informāciju.

Tabula Nr. 4

HHI (Herfindahl–Hirschman Index) pēc lieltirgotavu kopējā apgrozījuma datiem Latvijā (neskaitot eksportu), 2020.-2024. gads

HHI	2020. gads	2021. gads	2022. gads	2023. gads	2024. gads
	1269	1338	1477	1565	1574

Avots: KP veikti aprēķini, izmantojot ZVA sniegto informāciju.

⁹ Pieejams: <https://www.zva.gov.lv/lv/publikacijas-un-statistika/oficiala-statistika/zalu-paterina-statistika-gada-griezumam>

- 30 KP ir arī veikusi CR4 (*Four Firm Concentration Ratio*) aprēķinus, lai noteiktu, cik liela tirgus daļa pieder četriem lielākajiem tirgus dalībniekiem (skat. Tabulas Nr. 5 un 6).

Tabula Nr. 5

CR4 rādītājs (4 lielāko lieltirgotavu tirgus daļa) pēc lieltirgotavu zāļu apgrozījuma datiem, 2020.-2024. gads

CR4	2020. gads	2021. gads	2022. gads	2023. gads	2024. gads
	55 %	52 %	54 %	55 %	54 %

Avots: KP veikti aprēķini, izmantojot ZVA sniegto informāciju.

Tabula Nr. 6

CR4 rādītājs (4 lielāko lieltirgotavu tirgus daļa) pēc lieltirgotavu kopējā apgrozījuma datiem Latvijā (neskaitot eksportu), 2020.-2024. gads

CR4	2020. gads	2021. gads	2022. gads	2023. gads	2024. gads
	64 %	67 %	70 %	71 %	70 %

Avots: KP veikti aprēķini, izmantojot ZVA sniegto informāciju.

- 31 Vērtējot koncentrācijas rādītājus lieltirgotavām (pēc zāļu apgrozījuma datiem) Latvijas teritorijā periodā no 2020. gada līdz 2024. gadam, secināms, ka HHI vērtības analizētajā periodā svārstās no 879 līdz 986 punktiem, kas atbilstoši konkurences tiesību un EK praksē izmantotajām robežvērtībām raksturo zemu tirgus koncentrācijas līmeni. Vienlaikus CR4 rādītāja rezultāti norāda, ka četru lielāko lieltirgotavu tirgus daļa (pēc zāļu apgrozījuma datiem) Latvijas teritorijā analizētajā periodā veido 52 – 55 % no kopējā tirgus, kas norāda uz vidēju koncentrācijas līmeni.
- 32 Vērtējot koncentrācijas rādītājus lieltirgotavām (pēc kopējā apgrozījuma datiem, neskaitot eksportu) Latvijā periodā no 2020. gada līdz 2024. gadam, secināms, ka HHI vērtības analizētajā periodā pieaug no 1269 (2020. gadā) līdz 1574 (2024. gadā) punktiem, kas norāda uz vidēji koncentrētu tirgus līmeni. Vienlaikus CR4 rādītājs norāda, ka četru lielāko lieltirgotavu tirgus daļa (pēc kopējā lieltirgotavu apgrozījuma datiem) Latvijā analizētajā periodā veido 64–70 % no kopējā tirgus, kas norāda uz augstu koncentrācijas līmeni.
- 33 Izvērtējot KP rīcībā esošo informāciju, KP secina, ka pašreizējo situāciju zāļu mazumtirdzniecībā raksturo augsta koncentrācija, kurā tirgus līderi ir četras lielākās vertikāli integrētās grupas.
- 34 Četras lielākās vertikāli integrētās aptieku ķēdes kontrolē lielāko daļu no kopējā aptieku apgrozījuma Latvijā. To tirgus daļa pēc kopējā apgrozījuma pieaugusi no 60% (2020. gadā) līdz 80% (2024.gadā), savukārt pēc zāļu apgrozījuma pieaugums novērojams no 62% (2020.gadā) līdz 70% (2024.gadā). Pārējie tirgus dalībnieki, tostarp individuālās aptiekas, aizņem atlikušo tirgus daļu.
- 35 Ņemot vērā iepriekš minēto, KP ir veikusi HHI aprēķinus arī zāļu mazumtirdzniecības tirgū. HHI aprēķināti izmantojot 177 juridisko personu aptieku

kopējos apgrozījuma datus un apgrozījuma datus par zāļu izplatīšanu. Kā arī tika aprēķināts CR4 rādītājs. (skat. Tabulas Nr. 7, 8 un 9).

Tabula Nr. 7

HHI (Herfindahl–Hirschman Index) pēc aptieku apgrozījuma datiem, 2020.-2024. gads

HHI	2020. gads	2021. gads	2022. gads	2023. gads	2024. gads
	1404	1453	1634	1731	2001

Avots: KP veikti aprēķini, izmantojot ZVA sniegto informāciju.

Tabula Nr. 8

HHI (Herfindahl–Hirschman Index) pēc aptieku zāļu apgrozījuma datiem, 2020.-2024. gads

HHI	2020. gads	2021. gads	2022. gads	2023. gads	2024. gads
	1399	1498	1657	1782	1889

Avots: KP veikti aprēķini, izmantojot ZVA sniegto informāciju.

Tabula Nr. 9

CR4 rādītājs (4 lielāko aptieku tirgus daļa) pēc aptieku apgrozījuma datiem, 2020.-2024. gads

CR4	2020. gads	2021. gads	2022. gads	2023. gads	2024. gads
	65 %	65 %	67 %	69 %	72 %

Avots: KP veikti aprēķini, izmantojot ZVA sniegto informāciju.

- 36 Vērtējot koncentrācijas rādītājus aptiekām (pēc zāļu apgrozījuma datiem) Latvijas teritorijā periodā no 2020. gada līdz 2024. gadam, secināms, ka HHI vērtības analizētajā periodā pieaug no 1404 līdz 2001 punktiem, kas atbilstoši konkurences tiesību un EK praksē izmantotajām robežvērtībām raksturo vidēji koncentrētu tirgu. HHI rādītājs analizētajā periodā ir palielinājies, kas norāda uz konkurences samazināšanos tirgū. Vienlaikus CR4 rādītāja rezultāti norāda, ka četru lielāko aptieku tirgus daļa (pēc zāļu apgrozījuma datiem) Latvijas teritorijā analizētajā periodā pārsvarā veido 62–70 % no kopējā tirgus, kas norāda uz augstu koncentrācijas līmeni. Laika posmā no 2020. līdz 2024. gadam CR4 rādītājs ir vienmērīgi palielinājies, kas norāda, ka tirgū ir ierobežota konkurence.
- 37 KP rīcībā esošie dati apstiprina, ka aptieku tirgus Latvijā pakāpeniski kļūst koncentrētāks.
- 38 Aptieku kopējo apgrozījumu pamatā veido zāļu un citu preču pārdošana, savukārt ekstemporālo zāļu (uz vietas gatavoto zāļu) apgrozījuma daļa ir ļoti zema, <5% no kopējā apgrozījuma, un tā galvenokārt saglabājas neatkarīgo aptieku segmentā. Vertikāli integrētajos tīklos šādas zāļu izgatavošanas īpatsvars ir niecīgs, mazāks par <1 %.

- 39 Dati arī norāda, ka zāļu pārdošanas īpatsvars kopējā apgrozījumā ir būtisks (aptuveni 65–80 %), bet citu preču segments, kā uztura bagātinātāji, kosmētika u.c., pakāpeniski palielinās.
- 40 Izvērtējot KP rīcībā esošo informāciju par zāļu apgrozījumu (EUR) 2020. – 2024.gadā un tā izmaiņas (dinamiku), secināms, ka zāļu apgrozījumam (EUR) ir tendence palielināties. Pie tīkliem nepiederošu aptieku zāļu apgrozījums uzskatāms par konstantu.
- 41 Izvērtējot publiski pieejamo informāciju, KP secina, ka tirgus konsolidēšanās un koncentrācijas pieaugums nav raksturīgs tikai Latvijas zāļu tirgum. Publiskā informācija norāda¹⁰, ka Lietuvā 2025.gadā pieci lielākie zāļu mazumtirdzniecības tīkli aizņem 83% no tirgus.
- 42 Savukārt Igaunijā pēc aptieku reformas¹¹, kuras mērķis bija nodalīt zāļu mazumtirdzniecību no vairumtirdzniecības (ierobežojot vertikālo integrāciju un nododot aptiekas farmaceitu īpašumā), tirgus koncentrācija reformas rezultātā nav mazinājusies. 2023. gadā divi lielākie vairumtirgotāji kontrolēja aptuveni 80% no zāļu vairumtirdzniecības tirgus un, lai gan farmaceiti formāli kļuva par aptieku juridiskajiem īpašniekiem, 93% zāļu mazumtirdzniecības tirgus daļas faktiski atrodas četru aptieku franšīžu kontrolē. Aptiekas šobrīd darbojas franšīzes modeļa ietveros, kas saistīts ar lieltirgotavām. Tiešās īpašumtiesības ir aizstātas ar netiešas ietekmes un ekonomiskās atkarības attiecībām, kas izriet no franšīzes līgumiem.

1.4. Vertikālās integrācijas riski un ieguvumi

- 43 Vertikālā integrācija ir uzņēmumu darbības stratēģija, ko izmanto, lai optimizētu tirgus dalībnieka darbību un gūtu priekšrocības izplatīšanā un tirgū. Vertikālā integrācija ļauj uzņēmumiem kontrolēt piegādes ķēdi, uzlabot efektivitāti un samazināt izmaksas. Vertikālās integrācijas rezultātā tirgus dalībnieks paplašina savu darbību, apvienojoties vai iegādājoties citus uzņēmumus, kas ir iesaistīti atšķirīgos produktu ražošanas vai izplatīšanas posmos, piemēram, farmācijas jomas zāļu ražotājam apvienojoties ar izejvielu piegādātāju un/vai ražotāju, vairumtirgotāju vai pat mazumtirgotāju, tādā veidā mazinot tirgus dalībnieka atkarību no ražošanas vai izplatīšanas ķēdes neatkarīgajiem tirgus dalībniekiem.
- 44 Vienlaikus vertikālā integrācija var negatīvi ietekmēt tirgus dalībnieku – vertikāli integrētu uzņēmumu sadarbības partneru (piemēram, konkurentu) – darbību tirgū, ja to ražošanas vai citiem procesiem nepieciešamās izejvielas (sastāvdaļas) iespējams saņemt tikai no sadarbības partnera, kas ir vertikāli integrēts uzņēmums. Tādējādi vertikāli integrētais uzņēmums, lai sev nodrošinātu labākus konkurences apstākļus, var negatīvi ietekmēt konkurences situāciju vairākos konkrētajos tirgos. Eiropas Komisija ir norādījusi, ka vertikālā integrācija, var radīt

¹⁰ Ziņu portāls Delfi.lt "Five major pharmacy chains have 83% market share in Lithuania – media". Pieejams: <https://www.delfi.lt/en/business/five-major-pharmacy-chains-have-83-market-share-in-lithuania-media-120146397>

¹¹ Igaunijas konkurences iestāde "Analysis of the consequences of the pharmacy reform". Pieejams: <https://aastaraamat.konkurentsiamet.ee/index.php/en/annual-report-2023-analyses/analysis-consequences-pharmacy-reform>

risku, ka dominējošs piegādātājs ierobežo konkurentiem piekļuvi būtiskiem resursiem, tādējādi kropļojot konkurenci saistītajos tirgos.¹²

- 45 Līdz ar to vertikālā integrācija farmācijas nozarē ir vērtējama neviennozīmīgi, no vienas puses, tā var veicināt darbības efektivitāti un piegādes ķēžu stabilitāti, bet, no otras puses, tā var radīt riskus brīvai konkurencei, paaugstinot tirgus ieejas barjeras un potenciāli ierobežojot neintegrēto dalībnieku piekļuvi tirgus resursiem.
- 46 Vertikālā integrācija farmācijas nozarē sniedz būtiskas priekšrocības zāļu piegādes drošībai un darbības izmaksu mazināšanai. Galvenais vertikālās integrācijas risks ir tirgus noslēgtība gadījumos, kad vertikāli integrēti uzņēmumi kļūst tik lieli, ka tie vairs nereaģē uz ārējo konkurenci, radot negatīvas sekas gan neatkarīgajiem tirgus dalībniekiem, gan ilgtermiņā arī patērētājiem.
- 47 Būtiski riski saistīti ar vertikāli integrēta uzņēmuma spēju izmantot savu kontroli pār vairākiem piegādes ķēdes posmiem, liedzot konkurentiem pieeju konkrētiem un svarīgiem produktiem. Iegādājoties svarīgu infrastruktūru (piemēram, izplatīšanas tīklus vai ražotnes), vertikāli integrēts uzņēmums var ierobežot konkurentu piekļuvi šiem resursiem, mazinot konkurenci.
- 48 Turpmāk tabulā Nr. 10 apkopoti vertikālās integrācijas pozitīvie un negatīvie aspekti.

Tabula Nr.10

Vertikālās integrācijas pozitīvie un negatīvie aspekti

	Potenciālie pozitīvie ieguvumi	Potenciālie riski konkurencei
Darbības efektivitāte	Procesu optimizācija, ļauj labāk pārvaldīt zāļu piegāžu plūsmu.	Vertikāli integrēti uzņēmumi var gūt būtiskas izmaksu priekšrocības, kas apgrūtina individuālo un neatkarīgo aptieku konkurētspēju.
Izmaksas un cenas	Iespēja samazināt izmaksas, kas ļauj piedāvāt zemākas cenas patērētājiem.	Ierobežota piekļuve resursiem var ietekmēt neintegrētu tirgus dalībnieku konkurētspēju, ļaujot vertikāli integrētam uzņēmumam efektīvāk izmantot priekšrocības tirgus posmos, kuros cenas nav stingri regulētas.
Piegāžu stabilitāte	Mazāka atkarība no citiem piegādātājiem un stabilāka preču pieejamība savā tīklā. Vertikāli integrēti uzņēmumi var nodrošināt ātrāku zāļu piegādi.	Risks, ka zāles tiek prioritāri piegādātas uzņēmuma paša aptieku tīklam, ierobežojot zāļu pieejamību konkurentiem.

¹² Pieejams: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202406049](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202406049;); https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5364

Inovācijas	Integrēti uzņēmumi var ātrāk reaģēt uz izmaiņām tirgū. Vertikāli integrēti uzņēmumi var piedāvāt plašāku farmaceitisko pakalpojumu klāstu un efektīvāk pielāgoties izmaiņām normatīvajos aktos.	Tirgus koncentrācija var samazināt konkurences spiedienu, kas veicina stimulu inovācijām. Neatkarīgo aptieku produktu klāsts var tikt veidots pēc komerciālā izdevīguma, nevis pēc klientu vajadzībām.
Kapitāliegul dījumi	Grupas iespēja veikt mērķētas investīcijas, kas nepieciešamas konkrētai integrētai darbībai (uzlabot noliktavu darbību, loģisku, mazumtirdzniecību u.c.).	Lielāki riski veicot investīcijas, neveiksmīgu investīciju gadījumā, zaudējumus nenosedz citi grupā esoši uzņēmumi.
Tirgus konkurence	Efektīva uzņēmējdarbības struktūra var veicināt cenu samazināšanos un lielāku preču piedāvājumu patērētājiem.	Paaugstinātas tirgus barjeras. Jauniem tirgus dalībniekiem grūtāk ienākt tirgos, kur nostiprinājušies vertikāli integrēti uzņēmumi. Pastiprināta lieltirgotavu tirgus vara un konkurentu izslēgšanas riski, sevišķi individuālās aptiekas.
Piegādes līgumi ar ražotājiem	Integrēti uzņēmumi var efektīvāk slēgt ilgtermiņa līgumus ar ražotājiem un nodrošināt stablu zāļu pieejamību.	Līgumi ar ekskluzivitātes elementiem var ierobežot citu tirgus dalībnieku piekļuvi zālēm vai radīt preferenci integrētajām aptiekām.
Farmaceitisk ā aprūpe un patērētāju intereses	Lielāki uzņēmumi var nodrošināt standartizētus procesus, kvalitātes kontroli un plašāku pakalpojumu klāstu.	Var vājināt farmaceitiskās aprūpes kvalitāti, prioritāti piešķirot produktu realizācijai.
Tirgus caurskatāmī ba/regulēju ms	Farmācijas nozare ir stingri regulēta, kas mazina vertikālās integrācijas negatīvo ietekmi.	Regulējuma nepilnības var radīt nevienlīdzīgus konkurences apstākļus.
Sistēmiskā ietekme	Uzlabota resursu plānošana starp pakalpojumu posmiem.	Potenciālas stratēģiskas priekšrocības sarunās ar politikas veidotājiem, normatīvo aktu izstrādes procesos.

Avots: KP apkopotā publiski pieejamā informācija, tirgus dalībnieku viedokļi.

- 49 Veicot normatīvo aktu analīzi, KP var secināt, ka Latvijā normatīvais regulējums ierobežo vertikālās integrācijas radītos potenciālos negatīvos aspektus. Tabulā Nr. 11 ir apkopoti KP ieskatā būtiskākie vertikālās integrācijas radītie riski zāļu mazumtirdzniecības tirgū, kā arī spēkā esošā normatīvā akta regulējums, kas vērsts uz šo risku ierobežošanu vai mazināšanu.

Vertikālās integrācijas riski un normatīvā akta regulējums, kas ierobežo riskus	
Vertikālās integrācijas radītais negatīvais risks	Normatīvais akts un ierobežojuma veids
Konkurentu norobežošanas risks, kas saistīts ar vertikālo integrāciju un zāļu piegāžu prioritizēšana savām aptiekām	Ministru kabineta 26.06.2007. noteikumi Nr.416 "Zāļu izplatīšanas un kvalitātes kontroles kārtība". Pienākums zāļu ražotājiem, zāļu lieltirgotavām nodrošināt pienācīgu un nepārtrauktu zāļu piegādi aptiekām, kuras saņēmušas speciālu atļauju (licenci); Pienākums, zāles, kuras pieprasa steidzami piegādāt un kuras atrodas zāļu krājumā, zāļu vairumtirgotājs piegādā pēc iespējas ātrāk, ņemot vērā attālumu līdz piegādes vietai. Zāles, kuras ir iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ārstēšanai paredzēto zāļu iegādes izdevumu kompensācijas kārtību, pēc aptiekas pieprasījuma piegādā aptiekai 24 stundu laikā.
Mākslīgās zāļu nepieejamības risks un informācijas asimetrija par krājumiem	Ministru kabineta 26.06.2007. noteikumi Nr.416 "Zāļu izplatīšanas un kvalitātes kontroles kārtība". Tirgus dalībnieki sniedz un Zāļu valsts aģentūra publicē informāciju par zāļu krājumiem Latvijā, kas ļauj aptiekām pārliecināties par zāļu pieejamību un samazina norobežošanas risku.
Stimuls izplatīt dārgākas zāles	Ministru kabineta 25.10.2005. noteikumi Nr. 803 "Noteikumi par zāļu cenu veidošanas principiem" regulē zāļu cenas, kas ierobežo tirgus dalībnieku iespējas nepamatoti paaugstināt zāļu cenas. Noteikumos Nr. 899 84. ¹ apakšpunktā noteikts pienākumu kompensējamo zāļu receptē norādīt tikai zāļu vispārīgo nosaukumu. 89. punktā noteikts aptiekas pienākums izsniegt lētākās šim nosaukumam, zāļu formai un stiprumam atbilstošās kompensējamās zāles.
Informācijas asimetrija par zāļu cenām un pieejamību aptiekās	Noteikumos Nr. 416 iekļauta prasība no 01.07.2026. aptieku īpašniekiem, kuru piederošo aptieku kopējais apgrozījums pēdējo piecu gadu laikā vismaz vienā gadā pārsniedz 5 % no Latvijā kopējā aptieku apgrozījuma publicēt informāciju par zāļu pieejamību un cenām, kas palielina tirgus caurskatāmību un ļaus patērētājiem salīdzināt zāļu cenas un pieejamību dažādās aptiekās.

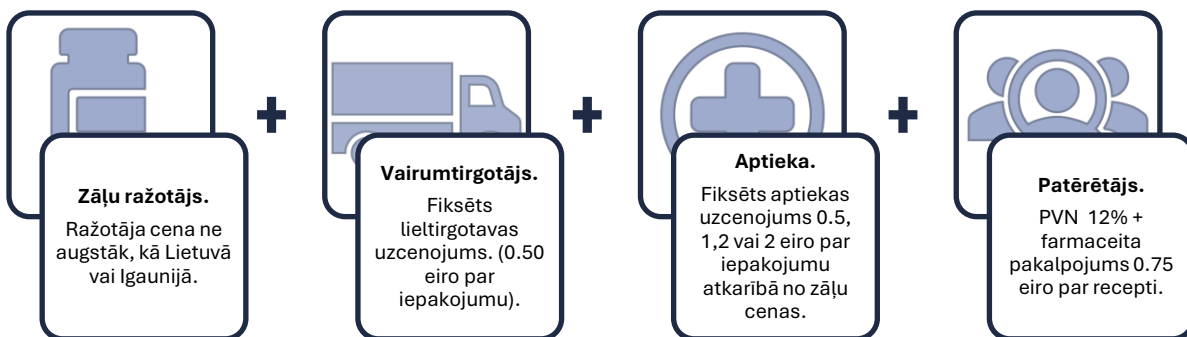
Avots: KP veiktā normatīvo aktu analīze

- 50 KP iegūtā informācija liecina, ka arī tirgus dalībnieki par būtiskākajiem atzīst Tabulā Nr.11. minētos riskus, piemēram, vertikāli integrēto grupu tendenci deficīta

apstākļos prioritizēt savus mazumtirdzniecības tīklus, ierobežotu piekļuvi informācijai par preču atlikumiem un ražotāju ekskluzivitātes līgumus. Tajā pašā laikā tirgus dalībnieki, gan vertikāli integrēti, gan neatkarīgie, vairums uzsver vertikālās integrācijas sniegtos pozitīvos ieguvumus, akcentējot būtisku izmaksu efektivitāti, ko nodrošina loģistikas un procesu optimizācija. Šāds biznesa modelis ļauj uzņēmumiem operatīvāk pielāgoties tirgus izmaiņām, nodrošināt augstāku piegāžu drošību un stabilitāti, kā arī piedāvāt lielāku cenu elastību, kas kopumā stiprina visas piegādes ķēdes efektivitāti un tehnoloģisko attīstību.

2. Receptšu un bezreceptu zāļu cenu veidošanās atbilstoši Noteikumiem Nr. 803

- 51 Noteikumi Nr. 803 nosaka zāļu cenu veidošanas principus visos zāļu izplatīšanas līmeņos. Zāļu ražotājs, uzsākot zāļu izplatīšanu Latvijas teritorijā, elektroniski sniedz ZVA informāciju par zāļu ražotāja attiecīgo zāļu realizācijas cenu Latvijā bez pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk – ražotāja cena). Saskaņā ar Noteikumos Nr.803 veiktajiem grozījumiem, kas stājās spēkā 01.01.2025. (turpmāk – Grozījumi), ja tādas pašas receptu zāles tiek izplatītas Lietuvā vai Igaunijā, tad ražotāja cena nedrīkst pārsniegt šādu receptu zāļu zemāko deklarēto cenu bez pievienotās vērtības nodokļa minētajās valstīs. Zāļu ražotājs katru gadu elektroniski iesniedz ZVA informāciju par aktuālajām receptu zāļu cenām (EUR), izņemot kompensējamo zāļu cenu, kā arī sniedz informāciju par cenu atbilstību cenām Lietuvā un Igaunijā. Ja zāles ir izslēgtas no Latvijas zāļu reģistra, atlikušo krājumu iztirgošanai piemēro pēdējo paziņoto ražotāja cenu vai pārdevēja piedāvāto cenu – atkarībā no tā, kura no tām ir zemākā.¹³
- 52 Saskaņā ar Grozījumiem, jaunais receptu zāļu modelis nosaka fiksētu uzcenojumu par iepakojumu lieltirgotavām un aptiekām (skat.4. attēlu).

4. attēls. **Receptu zāļu cenu noteikšana saskaņā ar Noteikumiem Nr.803**
Avots: Noteikumi Nr.803

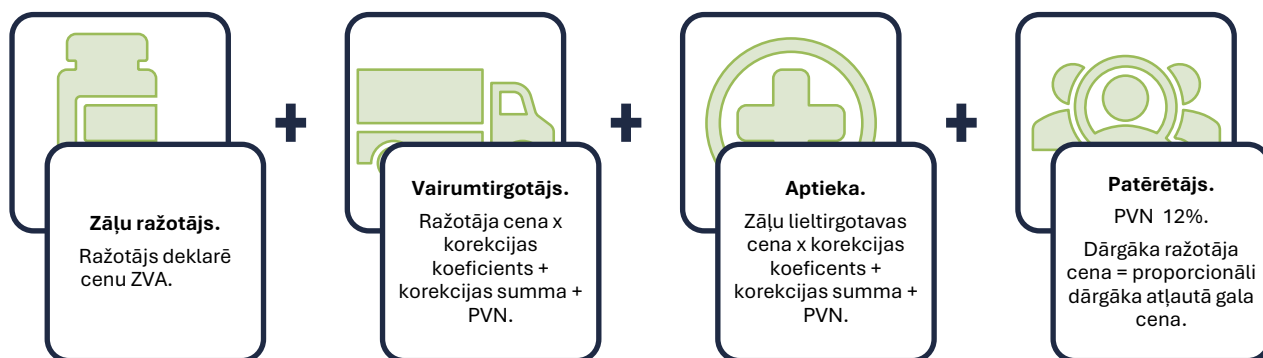
- 53 VM ir veikusi receptu zāļu cenu izmaiņu analīzi un aprakstījusi savus secinājumus ziņojumā "Informatīvais ziņojums par veikto analīzi jaunā zāļu uzcenojuma modeļa efektivitātes novērtēšanai un priekšlikumiem ieviestā modeļa attīstībai",¹⁴ kas tika skatīts 31.03.2026. MK sēdē¹⁵.

¹³ Noteikumu Nr.803 4.punkts; pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/120074-noteikumi-par-zalu-cenu-veidosanas-principiem>

¹⁴ VM "Informatīvais ziņojums par veikto analīzi jaunā zāļu uzcenojuma modeļa efektivitātes novērtēšanai un priekšlikumiem ieviestā modeļa attīstībai". Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/c545449d-5dae-412c-9b02-3bcbfd5540276#

¹⁵ Ministru kabineta 31.03.2026. sēdes protokols Nr. 17, 32.§. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/protocols/415e30eb-395e-49bb-a824-f31da59e9229>.

- 54 Grozījumu rezultātā veiktā pāreja uz fiksētu receptšu zāļu piecenojumu receptšu zāļu segmentā mazina vertikālās integrācijas ieguvumus. Tā kā piecenojums ir fiksēts, vertikāli integrēti uzņēmumiem ir ierobežotas iespējas izmantot elastīgu cenu veidošanu, lai savā tīklā ietilpstošajām aptiekām nodrošinātu izdevīgākus loģistikas nosacījumus salīdzinājumā ar neatkarīgajiem tirgus dalībniekiem.
- 55 Attiecībā uz bezreceptšu zālēm, to piecenojuma veidošanas formula Grozījumu rezultātā palika nemainīga. Līdz ar to attiecībā uz bezreceptšu zālēm (un pārējām precēm) pēc 01.01.2025. turpina darboties iepriekšējais lieltirgotavu un aptieku cenu noteikšanas mehānisms. Tas nozīmē, ka, palielinoties ražotāja cenai, proporcionāli palielinās arī lieltirgotavas un aptiekas piecenojums (skat. 5. attēlu).

5. attēls. **Bezreceptšu zāļu cenu noteikšana saskaņā ar Noteikumiem Nr.803**
 Avots: Noteikumi Nr.803

- 56 Ņemot vērā, ka Grozījumu rezultātā bezreceptšu zāļu cenu veidošanās formula palika nemainīga, pēc 01.01.2025. attiecībā uz bezreceptšu zālēm turpina darboties iepriekšējais lieltirgotavu un aptieku cenu noteikšanas mehānisms. Līdz ar to KP turpmākajā nodaļā veica bezreceptšu zāļu cenu salīdzinājumu starp vertikāli integrētām, neintegrētām aptiekām, kā arī interneta aptiekām.

2.1. Bezreceptšu zāļu cenu salīdzinājums vertikāli integrētās un neintegrētās aptiekās

- 57 Lai apskatītu vertikālās integrācijas iespējamo ietekmi uz bezreceptšu zāļu cenām aptiekās, KP analizēja atsevišķi izvēlētu bezreceptšu zāļu cenas un to izmaiņas vertikāli integrētās un neintegrētās aptiekās 2024. gada janvāra līdz 2026. gada februārim.
- 58 Bezreceptšu zāļu cenu aptiekās var ietekmēt dažādi faktori, piemēram, zāļu iepirkuma cena, marketinga aktivitātes, pieejamība u.c. Tādēļ norādāms, ka veiktā cenu analīze ir indikatīva un sniedz tikai vispārīgu ieskatu par vertikālās integrācijas ietekmi uz zāļu mazumtirdzniecību.
- 59 Cenu salīdzināšanai KP izvēlējās turpmākās zāles:
- pretsāpju un pretiekaisuma līdzekļus - Ibumetin 400 mg apvalkotās tabletes (N10) (turpmāk – Ibumetin) un Olfen 23,2 mg/g gēlu (2320 mg/100 g) (turpmāk – Olfen gēls);
 - magniju un B6 vitamīnu saturošo Magne B6 470mg/5 mg apvalkotās tabletes (N60) (turpmāk – Magne B6);

- saaukstēšanās un kakla sāpju zāles Coldrex tabletes (N12) (turpmāk – Coldrex tabletes), Strepsils Honey & Lemon 1,2 mg/0,6 mg sūkājamās tabletes ((N24) (turpmāk – Strepsils) un Oscillococcinum zirniši vienas devas iepakojumā (N6 (1 g)) (turpmāk – Oscillococcinum);
- līdzekli zarnu darbības normalizēšanai Imodium 2 mg cietās kapsulas (N6) (turpmāk – Imodium);
- zāles vēnu tonusa un mikrocirkulācijas uzlabošanai Detralex 500 mg apvalkotās tabletes (N60 (450 mg/50 mg)) (turpmāk – Detralex).

60 KP ir ieguvusi informāciju par minēto zāļu cenām no 32 Latvijas zāļu mazumtirdzniecības uzņēmumiem.

61 Turpmākajās tabulās Nr. 12 un Nr. 13 KP apkopoja aptieku vidējo cenu (periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada februārim) attiecība pret ZVA noteikto maksimālo cenu 2026. gada 1. februārī un aptieku vidējo cenu zālēm (euro), periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada februārim.

Tabula Nr. 12

Aptieku vidējo cenu (periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada februārim) attiecība pret ZVA noteikto maksimālo cenu 2026. gada 1. februārī (% , zemāk)

Zāles	Vertikāli neintegrētas aptiekas	Vertikāli integrētas aptiekas	Interneta aptiekas
Ibuprofen	11 %	17 %	26 %
Magne B6	8 %	11 %	23 %
Coldrex tabletes	1 %	2 %	6 %
Strepsils	3 %	3 %	6 %
Oscillococcinum	13 %	12 %	19 %
Olfen gēls	8 %	9 %	12 %
Imodium	1 %	1 %	1 %
Detralex	15 %	14 %	23 %

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada februārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu. Aprēķinos izmantota ZVA noteiktā maksimālā cena attiecīgajām zālēm 01.02.2026. un tā ir uzskatāma par 100 vienībām (vai %), savukārt tabulā Nr. 13 norādītas vienības (%), par cik mazāk vienībām (%) attiecīgās zāles (vidēji) maksāja katrā norādītajā aptieku grupā.

Tabula Nr. 13

Aptieku vidējā cena zālēm (euro), 2024. gada janvāra - 2026. gada februāra dati¹⁶

Aptiekas	Ibuprofen	Magne B6	Coldrex	Strepsils	Oscillococcinum	Olfen	Imodium	Detralex
Vertikāli neintegrē	3.31	11.79	6.14	8.61	8.49	14.17	6.30	25.60

¹⁶ Zāļu vidējā cena aptiekās aprēķināta par periodu no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada februārim, izmantojot interneta aptieku, vertikāli integrēto aptieku un vertikāli neintegrēto aptieku datus par katra mēneša pirmo datumu.

tu aptieku vidējā cena								
Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	3.08	11.34	6.04	8.54	8.56	14.00	6.28	25.79
Interneta aptieku vidējā cena	2.74	9.91	5.84	8.30	7.86	13.52	6.31	23.02
Maksimāli pieļaujamā cena aptiekās 01.02.2026.	3.71	12.81	6.19	8.84	9.71	15.43	6.35	29.99

Avots: KP veiktie aprēķini

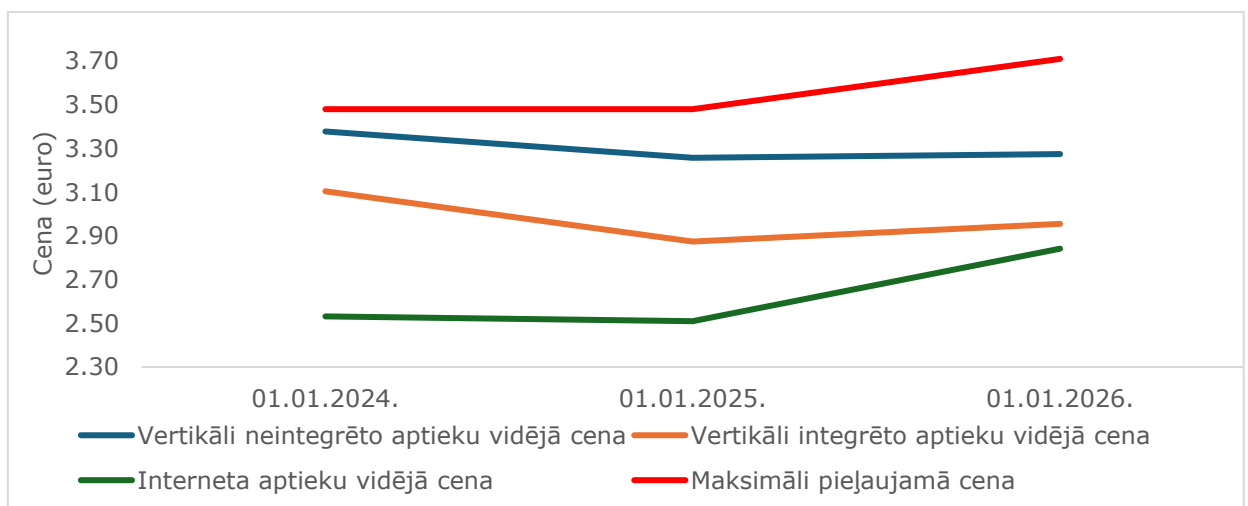
- 62 KP tabulās Nr. 14 līdz Nr. 21 un attēlos Nr. 6 līdz Nr. 13 ir veikusi apkopojumu par atsevišķu zāļu vidējām cenām 2024.- 2026. gada janvārī vertikāli integrētās aptiekās, vertikāli neintegrētās aptiekās un interneta aptiekās, salīdzinot tās ar ZVA noteikto maksimālo cenu konkrētājā datumā.

Tabula Nr. 14

Ibumetin vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. – 2026. gada janvārī

Aptieku grupas	01.01.2024.	01.01.2025.	01.01.2026.
Vertikāli neintegrēto aptieku vidējā cena	3.38	3.26	3.27
Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	3.10	2.87	2.96
Interneta aptieku vidējā cena	2.53	2.51	2.8
<i>Maksimāli pieļaujamā cena</i>	<i>3.48</i>	<i>3.48</i>	<i>3.71</i>

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

6. attēls. Ibumetin vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī.

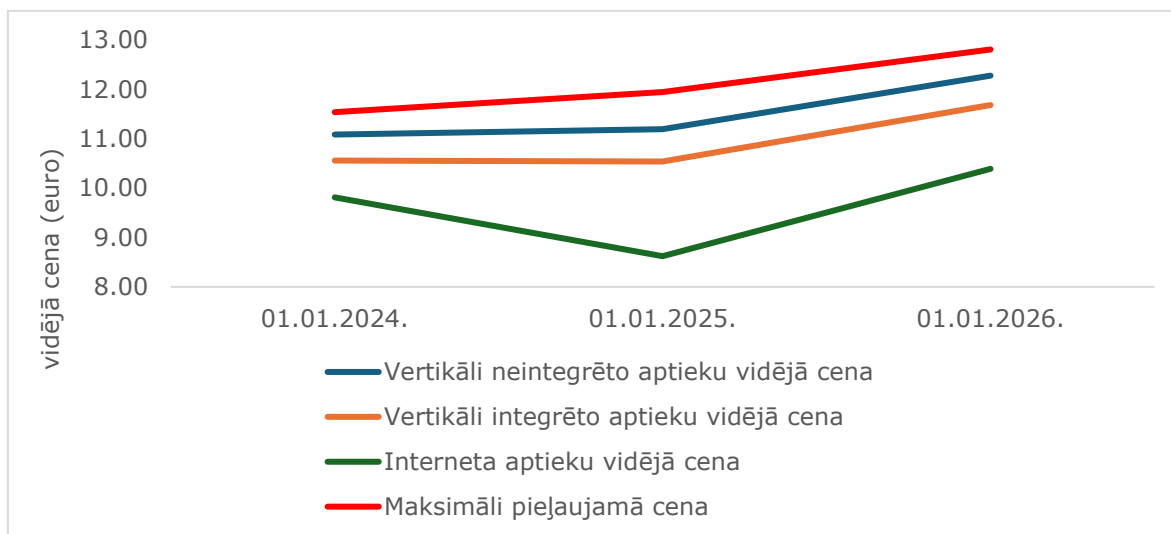
Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

Tabula Nr. 15

Magne B6 vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. – 2026. gada janvārī

Aptieku grupas	01.01.2024.	01.01.2025.	01.01.2026.
Vertikāli neintegrēto aptieku vidējā cena	11.09	11.19	12.28
Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	10.56	10.54	11.68
Interneta aptieku vidējā cena	9.81	8.62	10.39
<i>Maksimāli pieļaujamā cena</i>	<i>11.54</i>	<i>11.95</i>	<i>12.81</i>

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

7. attēls. Magne B6 vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī.

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

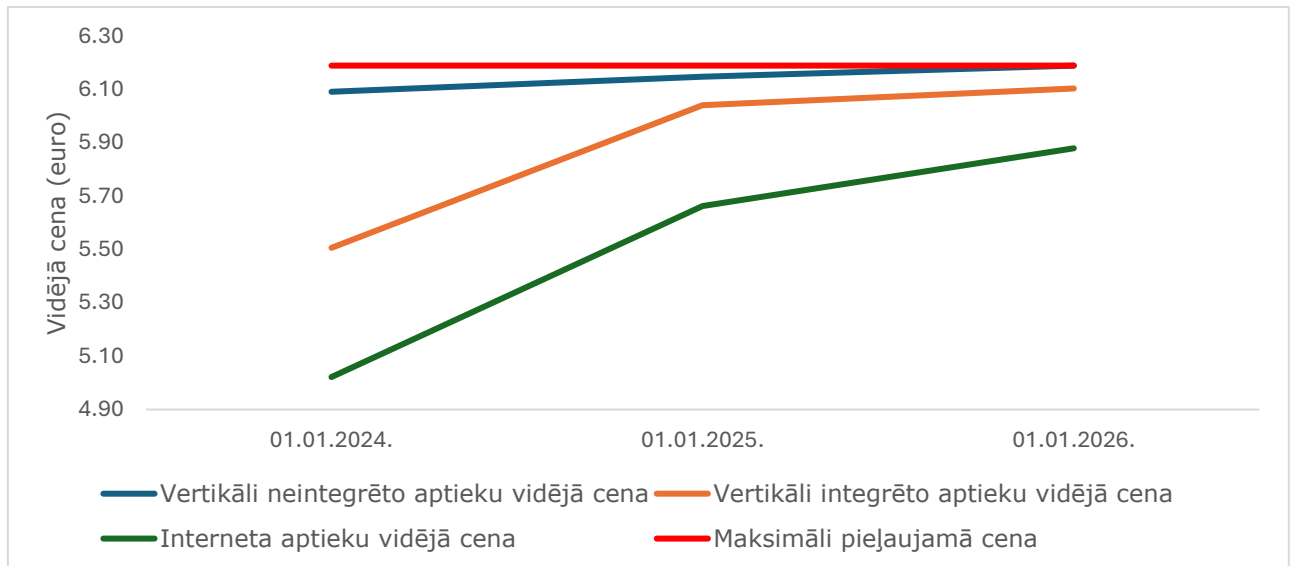
Tabula Nr. 16

Coldrex tabletes vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. – 2026. gada janvārī

Aptieku grupas	01.01.2024.	01.01.2025.	01.01.2026.
Vertikāli neintegrēto aptieku vidējā cena	6.09	6.15	6.19

Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	5.51	6.04	6.10
Interneta aptieku vidējā cena	5.02	5.66	5.88
<i>Maksimāli pieļaujamā cena</i>	<i>6.19</i>	<i>6.19</i>	<i>6.19</i>

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

8. attēls. Coldrex tabletes vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī.

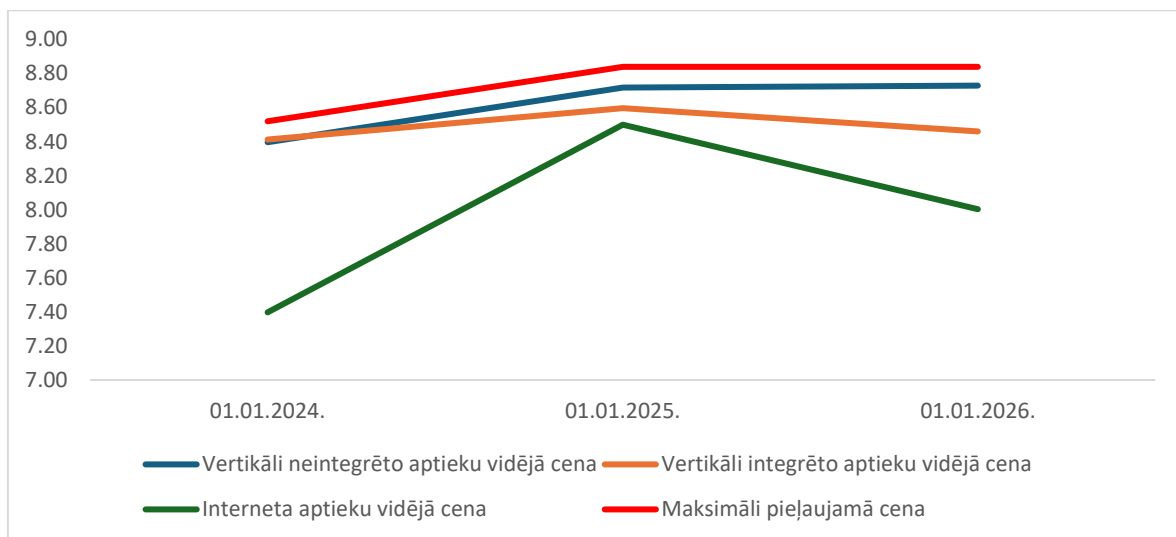
Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

Tabula Nr. 17

Strepsils vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. – 2026. gada janvārī

Aptieku grupas	01.01.2024.	01.01.2025.	01.01.2026.
Vertikāli neintegrēto aptieku vidējā cena	8.40	8.72	8.73
Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	8.41	8.60	8.46
Interneta aptieku vidējā cena	7.40	8.50	8.00
<i>Maksimāli pieļaujamā cena</i>	<i>8.52</i>	<i>8.84</i>	<i>8.84</i>

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

9. attēls. Strepils vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī.

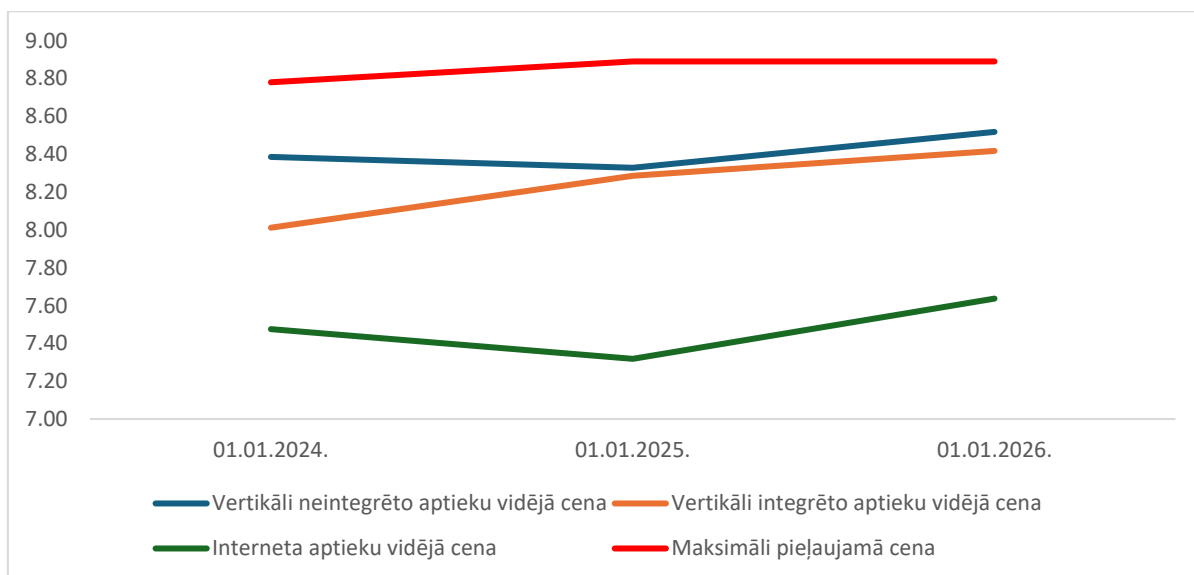
Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

Tabula Nr. 18

Oscillococcinum vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. – 2026. gada janvārī

Aptieku grupas	01.01.2024.	01.01.2025.	01.01.2026.
Vertikāli neintegrēto aptieku vidējā cena	8.39	8.33	8.52
Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	8.01	8.29	8.42
Interneta aptieku vidējā cena	7.48	7.32	7.64
<i>Maksimāli pieļaujamā cena</i>	8.78	8.89	8.89

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

10. attēls. Oscillococcinum vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī.

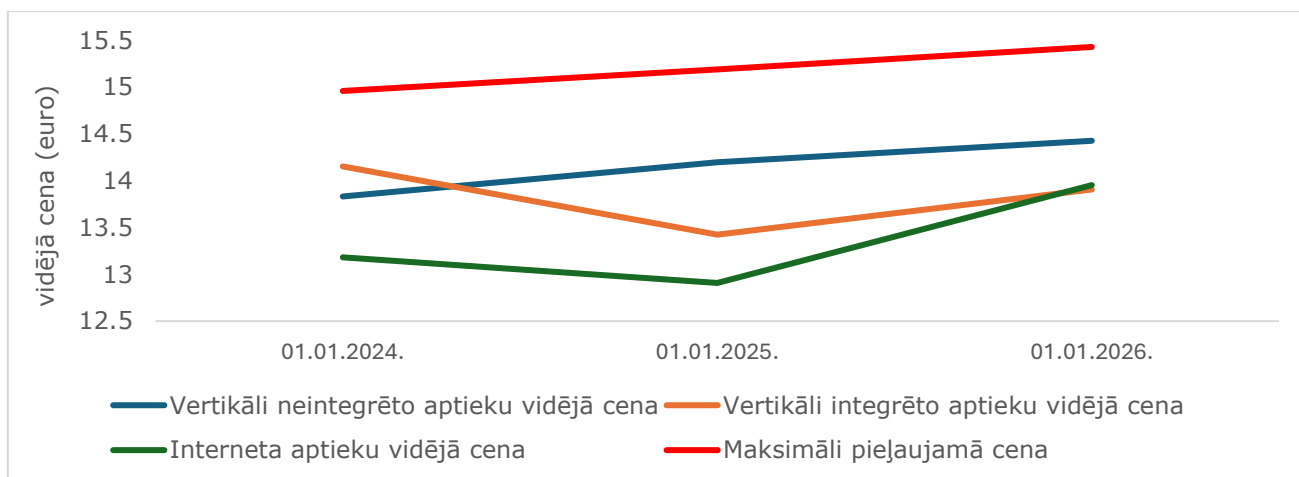
Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

Tabula Nr. 19

Olfen gēls vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī

Aptieku grupas	01.01.2024.	01.01.2025.	01.01.2026.
Vertikāli neintegrēto aptieku vidējā cena	13.83	14.20	14.43
Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	14.15	13.42	13.91
Interneta aptieku vidējā cena	13.18	12.91	13.95
<i>Maksimāli pieļaujamā cena</i>	<i>14.96</i>	<i>15.19</i>	<i>15.43</i>

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

11. attēls. Olfen gēls vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī.

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

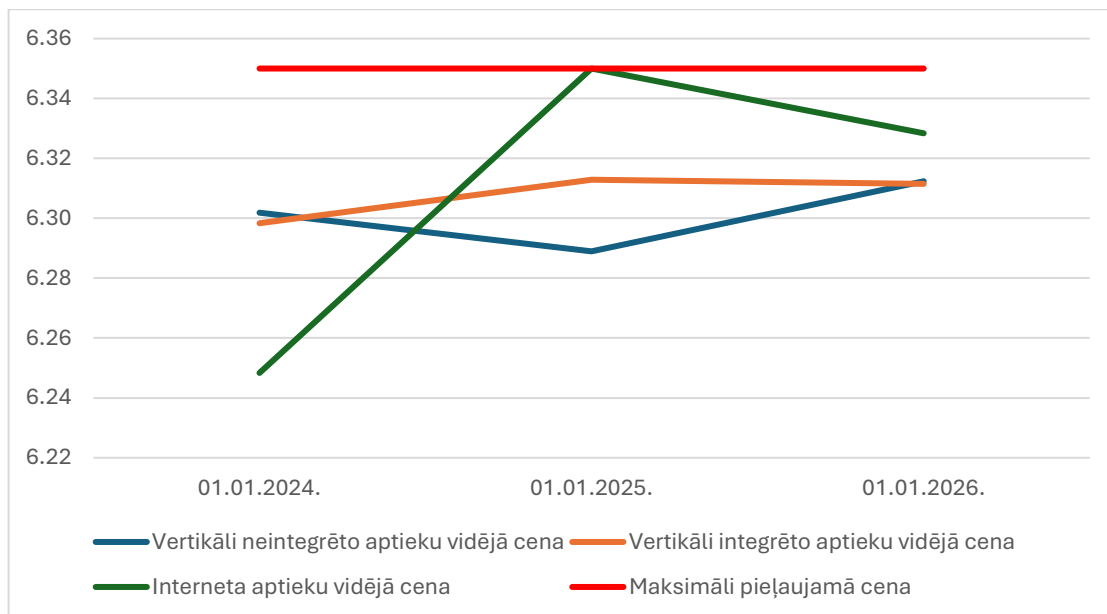
Tabula Nr. 20

Imodium vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī

Aptieku grupas	01.01.2024.	01.01.2025.	01.01.2026.
Vertikāli neintegrēto aptieku vidējā cena	6.30	6.29	6.31
Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	6.30	6.31	6.31
Interneta aptieku vidējā cena	6.25	6.35	6.33

<i>Maksimāli pieļaujamā cena</i>	6.35	6.35	6.35
----------------------------------	------	------	------

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

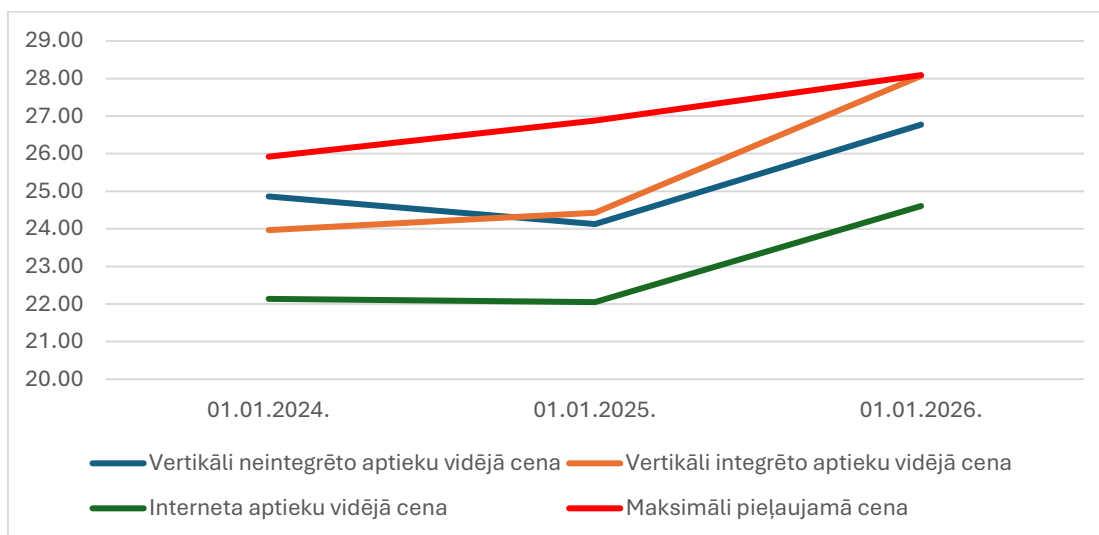
12. attēls. Imodium vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. - 2026. gada janvārī.

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

Detralex vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. – 2026. gada janvārī

Aptieku grupas	01.01.2024.	01.01.2025.	01.01.2026.
Vertikāli neintegrēto aptieku vidējā cena	24.86	24.13	26.77
Vertikāli integrēto aptieku vidējā cena	23.97	24.43	28.07
Interneta aptieku vidējā cena	22.14	22.05	24.61
<i>Maksimāli pieļaujamā cena</i>	<i>25.92</i>	<i>26.88</i>	<i>28.09</i>

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

13. attēls. Detralex vidējā cena (euro), izdalot atsevišķi aptieku grupas, 2024. – 2026. gada janvārī.

Avots: KP veikti aprēķini, pamatojoties uz interneta aptieku, kā arī vertikāli integrēto un neintegrēto aptieku sniegto informāciju par zāļu cenām periodā no 2024. gada janvāra līdz 2026. gada janvārim, izmantojot datus par perioda katra mēneša pirmo datumu.

- 63 Atbilstoši KP veiktajai analīzei secināms, ka interneta aptiekās KP vērtētajām bezrecepšu zālēm cenas ir būtiski zemākas nekā fiziskajās aptiekās, kas norāda uz intensīvāku konkurenci tiešsaistes segmentā. Visticamāk tas skaidrojams ar zemākām saimnieciskās darbības izmaksām, kā arī ar augstāku cenu pārskatāmību, kas veicina patērētāju iespējas salīdzināt bezrecepšu zāļu piedāvājumus un izvēlēties ekonomiski izdevīgāko piedāvājumu.
- 64 Vienlaikus secināms, ka vertikāli integrētās aptiekās bezrecepšu zāles visbiežāk ir bijušas pieejamas par zemākām cenām nekā vertikāli neintegrētās aptiekās, tomēr konstatētās cenu atšķirības lielākajai daļai KP analizēto zāļu nav būtiskas. Minētais var būt skaidrojams ar vertikālās integrācijas radītajiem efektivitātes ieguvumiem, piemēram, iepirkuma un piegādes procesu optimizāciju u.c.

3. Secinājumi un priekšlikumi

- 65 Būtisks faktors, kas ietekmē tirgus struktūru, ir augstās ienākšanas barjeras zāļu mazumtirdzniecības tirgū. Demogrāfiskie un ģeogrāfiskie aptieku izvietojuma kritēriji būtiski ierobežo jaunu aptieku atvēršanas iespējas, kā rezultātā veidojas situācija, kur jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū ir ierobežota un konkurence galvenokārt notiek starp esošajiem tirgus dalībniekiem, kur konkurence starp esošajiem dalībniekiem arī ir ierobežota ņemot vērā ģeogrāfiskos kritērijus, kas ietekmē iespējas apdzīvotas vietas ietvaros pārvietot aptiekas uz citām darbības vietām.
- 66 Zāļu mazumtirdzniecības tirgus dalībnieku konkurētspēja lielā mērā ir atkarīga no piekļuves zāļu vairumtirdzniecības tirgum, kurā būtisku ietekmi veido vertikāli integrēti uzņēmumi, kas vienlaikus darbojas arī mazumtirdzniecībā. Četrus lielākos vertikāli integrētos lieltirgotavu tirgus daļa pēc zāļu apgrozījuma Latvijā 2020.–2024. gadā svārstās 50%–55% robežās, bet pēc kopējā apgrozījuma sasniedz 55%–70%. Vienlaikus CR4 rādītājs šajā tirgū veido 52%–55% pēc zāļu apgrozījuma un līdz 70% pēc kopējā apgrozījuma, kas norāda uz vidēju līdz augstu koncentrācijas līmeni. Šāda tirgus struktūra rada priekšrocības vertikāli integrētiem uzņēmumiem.
- 67 Latvijas zāļu mazumtirdzniecības tirgum raksturīga augsta koncentrācija, būtisku tirgus daļu ieņem četras lielākās vertikāli integrētās uzņēmumu grupas. To tirgus daļa pēc kopējā apgrozījuma pieaugusi no aptuveni 60% 2020. gadā līdz 72% 2024. gadā, savukārt pēc zāļu apgrozījuma – no 62% līdz 70%. Vienlaikus CR4 rādītājs pieaudzis no 65% līdz 72%, bet HHI rādītājs no 1404 līdz 2001 punktiem, kas norāda uz konkurences intensitātes samazināšanos un tirgus koncentrācijas pieaugumu.
- 68 Latvijas zāļu mazumtirdzniecības tirgū novērojama pakāpeniska un lēna tirgus konsolidācija, kur vertikāli integrētie uzņēmumi paplašina savu darbību. Ņemot vērā, ka Latvijā 2026. gadā darbojas 771 vispārējā tipa aptiekas, bet jaunu aptieku atvēršana ir būtiski ierobežota, ienākšana tirgū praktiski notiek tikai caur aptieku iegādi, kas veicina koncentrācijas pieaugumu un neatkarīgo aptieku īpatsvara samazināšanos. Lielāko aptieku tīklu kopējā tirgus daļa ir pieaugusi no aptuveni 56% 2016. gadā līdz gandrīz 70% 2026. gadā, tomēr šis process notiek pakāpeniski, nevis strauji. Pēdējo trīs gadu laikā īpašnieku maiņa skārusi tikai nelielu daļu tirgus – 38 vispārēja tipa aptiekas jeb apmēram 5% no visām vispārēja tipa aptiekām Latvijā. No konkurences viedokļa šie darījumi paši par sevi būtiski nemaina tirgus kopējo struktūru, lai gan lielākoties notiek par labu lielākajiem tirgus dalībniekiem. Vienlaikus KP norāda, ka tirgus faktisko koncentrāciju un vertikālo integrāciju var ietekmēt ne tikai tieša aptieku kapitāldaļu iegāde, bet arī dažādi netiešās ietekmes mehānismi, piemēram, franšīzes līgumi vai cita veida strukturēti sadarbības modeļi starp neatkarīgajām aptiekām un aptieku tīkliem vai lieltirgotavām. Šādi modeļi, pat ja formāli saglabā aptiekas juridisko neatkarību, praksē var radīt ekonomisku atkarību. Vienlaikus TU ietvaros netika vērtēta šādu sadarbības modeļu faktiskā ietekme uz konkurenci, tādēļ secinājumi par to ilgtermiņa ietekmi būtu izdarāmi tikai pēc papildu izvērtējuma.
- 69 Starptautiskā pieredze rāda, ka tirgus koncentrācijas pieaugums nav unikāls Latvijai. Lietuvā 2025. gadā pieci lielākie zāļu mazumtirdzniecības tīkli kontrolē aptuveni 83% tirgus, savukārt Igaunijā, neskatoties uz reformām, četru franšīžu kontrolē atrodas aptuveni 93% tirgus. Tas norāda, ka arī regulatīvi ierobežojumi ne vienmēr būtiski var samazināt tirgus koncentrāciju.
- 70 Analizējot Latvijas tirgus specifiku un pašreizējo tiesisko ietvaru, secināms, ka vertikālā integrācija pati par sevi nav viennozīmīgi vērtējama negatīvi, jo tā

nodrošina arī efektivitātes ieguvumus un potenciālas cenu priekšrocības patērētājiem. Vienlaikus augsta tirgus koncentrācija un ierobežotas ienākšanas iespējas ilgtermiņā var palielināt konkurences riskus, īpaši gadījumā, ja turpinās tirgus konsolidācija un samazinās neatkarīgo tirgus dalībnieku īpatsvars. TU ietvaros nav identificēti apstākļi, ka šādi riski šobrīd būtu iestājušies tādā apmērā, kas radītu negatīvu ietekmi. Līdz ar to valsts politikai jābūt vērstai uz šīs integrācijas radīto negatīvo seku ierobežošanu, nevis vertikālās integrācijas aizliegšanu.

- 71 Receptšu zāļu segmentā cenu konkurence ir būtiski ierobežota, bet bezreceptu zāļu segmentā saglabājas lielāka cenu elastība un potenciālā konkurence. Vienlaicīgi secināms, ka interneta aptieku segments veicina cenu konkurenci bezreceptu zāļu tirgū, jo patērētājiem ir vienkāršāk salīdzināt dažādu tirgus dalībnieku piedāvājumus, kā arī šajā tirdzniecības kanālā bieži darbības izmaksas ir zemākas.
- 72 Vertikālā integrācija vienlaikus rada gan efektivitātes ieguvumus, gan konkurences riskus. Tā ļauj optimizēt piegādes ķēdi, nodrošināt stabilāku zāļu pieejamību un samazināt izmaksas, kas var izpausties arī zemākās cenās patērētājiem. KP cenu analīze norāda, ka, piemēram, Ibumetin vidējā cena interneta aptiekās bija 2.74 EUR, vertikāli integrētās aptiekās – 3.08 EUR, bet neintegrētās aptiekās – 3.31 EUR, savukārt Magne B6 attiecīgi 9.91 EUR, 11.34 EUR un 11.79 EUR. Tas norāda uz cenu atšķirībām starp aptieku veidiem, tomēr šī analīze ir indikatīva un neaptver visus cenu ietekmējošos faktorus. Vienlaikus pastāv risks, ka īstermiņa cenu priekšrocības var tikt izmantotas tirgus pozīciju nostiprināšanai, kas ilgtermiņā var samazināt konkurenci, īpaši, ja turpina palielināties tirgus koncentrācija un tirgus dalībniekiem ir ierobežotas iespējas konkurēt. Tajā pašā laikā vertikālās integrācijas potenciālā negatīvā ietekme tiek ierobežota ar normatīvajiem aktiem, caur cenu ierobežojumiem, piegādes pienākumiem un caurskatāmības noteikumiem.
- 73 KP atzinīgi novērtē VM rīcību iekļaujot Noteikumos Nr. 416 prasību no 01.07.2026. aptieku īpašniekiem, kuru piederošo aptieku kopējais apgrozījums pēdējo piecu gadu laikā vismaz vienā gadā pārsniedz 5 % no Latvijā kopējā aptieku apgrozījuma publicēt informāciju par zāļu pieejamību un cenām, jo tas palielina tirgus caurskatāmību un ļauj patērētājiem salīdzināt zāļu cenas un pieejamību dažādās aptiekās, kas var veicināt konkurences intensitāti starp zāļu mazumtirgotājiem.
- 74 Tā kā farmācijas tirgū būtiskākos konkurences izaicinājumus rada normatīvā regulējuma un citu tirgus darbības nosacījumu kopējā ietekme uz tirgus dinamiku un jaunu tirgus dalībnieku ienākšanas iespējām, KP aicina VM, izstrādājot turpmākās politikas iniciatīvas farmācijas nozarē, izvērtēt normatīvā regulējuma ietekmi uz konkurenci un nepieciešamības gadījumā pilnveidot to tā, lai veicinātu efektīvu konkurenci.
- 75 Un ņemot vērā novēroto tirgus koncentrācijas pieaugumu un turpmāko konsolidācijas tendenci, KP turpinās sekot farmācijas tirgus attīstībai savas kompetences ietvaros, izvērtējot tirgus struktūras izmaiņas un to iespējamo ietekmi uz konkurenci.

Pateicība

Konkurences padome pateicas uzņēmumiem, asociācijām un valsts pārvaldes iestādēm, kas sniedza tirgus uzraudzības veikšanai nepieciešamo informāciju.

Par tirgus uzraudzībām

Konkurences padome veic tirgus uzraudzības – padziļinātu konkurences situācijas analīzi – mērķtiecīgi izvēlētos tirgos, lai atklātu un novērstu konkurences kropļojumus, kas ierobežo uzņēmumu vienlīdzīgu sāncensību.

Sabiedrības līdzdalības iespējas

Anonīmas ziņošanas iespēja Konkurences padomes interneta vietnē:

<http://www.kp.gov.lv/lv/tipoffs>

Informēt Konkurences padomi par iespējamiem pārkāpumiem vai saņemt konsultāciju iespējams gan klātienē (iepriekš piesakoties), gan telefoniski (arī neatklājot savu identitāti).

Konkurences padome

Brīvības 55, 2.korp.,

Rīga, LV-1010,

Tālrunis: +371 67282865

E-pasts: pasts@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv

[@KPgovLV](https://twitter.com/KPgovLV)

[Konkurences padome](https://www.facebook.com/Konkurences.padome)

[Latvijas Konkurences padome](https://www.linkedin.com/company/Latvijas-Konkurences-padome)